právem nesrovnatelná. Přehled řízení umořovacího dle práva německého poskytuje *K. Adelmann.*[18])

Jak již v úvodě podotknuto jsou pro letošní literaturu význačnými pojednání obsahu všeobecnějšího, jež částečně velmi platně přispěla k monografickému probádání našeho práva procesního. Lze si jen přáti, aby směr tento v letech budoucích doznal vždy většího prohloubení.

Dr. Ludvík Popel.

Ústavní a správní právo.

Dr. *Josef Sládeček:* 1. *Allgemeine Rechtsquellen des österr. Administrativverfahrens* einschliesslich des Gesetzes über den Verwaltungsgerichtshof und das Reichsgericht. V Praze 1904, str. XVIII. a 244. Nákladem vlastním. (Cena 5 K.)

2. *Die Reform des österr. Administrativ-Verfahrens* bei den Verwaltungs- und Finanzbehörden. II. Band als Fortsetzung von allgemeinen Rechtsquellen. V Praze 1904, str. XXIV. a 245—376. V komissi Dr. Edv. Grégra a syna. (Cena 4 K.)

Jest poněkud neobvyklo, uvésti samostatné pojednání z některého oboru práva — ač nejde-li o kommentář — ve spojení s vydáním zákonů příslušných v té formě, že pojednání tvoří druhý díl (dokonce probíhající paginací opatřený) otisku pramenů. Vzbuzuje se tím omyl, jakoby obojí práce byla stejného druhu a měla mezi sebou jakousi vnitřní souvislost, čemuž však ve skutečnosti tak není, zvláště když druhý spis o předmětu úvah svých pojednává výhradně de lege ferenda. Pro věc samou ovšem tato neobvyklost zevnější úpravy žádného významu nemá.

Pokud se týče dílu prvního, možno jen s radostí vítati, že došlo k vydání pramenů našeho řízení správního, jehož jsme posud postrádali. Pokud se týče uspořádání sbírky, dělí se tato na 4 části, z nichž první má za předmět řízení před politickými úřady správními, druhá řízení před úřady policejními, třetí řízení před úřady finančními a čtvrtá řízení před správním dvorem soudním a před říšským soudem. Proti tomu rozdělení měli bychom té jediné námitky, že v Rakousku žádného zvláštního řízení před policejními úřady vůbec nemáme, ano že, jak známo, z pravidla ani není zvláštních úřadů policejních, jelikož policejní správu obstarávají — pokud nejsou výjimkou k tomu zřízeny zvláštní úřady — političtí úřadové vůbec a pokud se týče (nakolik jde o místní policii) obce ve vlastním oboru působnosti své. Vskutku také předpisy, panem spisovatelem do druhého oddílu vřaděné kromě tří prvních (které se týkají organisace a působnosti policejních úřadů a instrukce pro civilní stráž policejní) nejsou co do působnosti své nijak obmezeny na zvláštní

[18]) Die Kraftloserklärung abhandengekommener oder vernichteter Urkunden im Aufgebotsverfahren nach Reichsrecht und bayrischem Landesrecht, München 1903 Schweitzer.

úřady policejní, nýbrž týkají se policejní činnosti vůbec a nenáležejí z části (jako zejmena min. nař. ze dne 30./9. 1857 č. 198 ř. z. o všeobecném trestu policejním) ani v obor řízení správního, nýbrž v obor hmotného trestního práva policejního.

Prameny řízení před úřady samosprávnými, které leckdo postrádati bude, nebyly ve sbírku přijaty, co asi vysvětluje se tím, že jsou roztroušeny v různých zákonech a že také legislace jednotlivých zemí v příčině té jest v rozdílech.

Uspořádání látky uvnitř jednotlivých oddílů jest chronologické a možno s ním celkem s praktického stanoviska vysloviti souhlas. Nedobře omluvitelnou mezerou však jest, že pan pořadatel, který zastaralou Bachovskou organisaci správní otiskl do nejmenších podrobností, pominul úplně nyní platný zákon o organisaci politických úřadů ze dne 19./5. 1868 č. 44 ř. z., ačkoliv otiskl pod č. 9. nař. min. ze dne 31./7. 1868 č. 114 ř. z. o dohlížejících okresních hejtmanech na základě jeho vydané, jemuž bez znalosti onoho zákona naprosto porozuměti nelze.

Co tkne se dílu druhého, jehož předmětem, jak dotčeno, jsou návrhy čelící k reformě řízení správního, tož rozpadá se tento na tři oddíly. První z nich jedná o kodifikaci řízení správního v cizozemsku, zejména ve Francii, v Prusku, Bádensku, Bavorsku a Sasku, druhý má za předmět reformu rakouského řízení správního v užším slova smyslu, třetí pak zabývá se řízením před úřady finančními. Na konec připojeny jsou dvě přílohy, z nichž první obsahuje vládní návrh zákona o organisaci krajských vlád, druhá pak nař. min. vnitra ze dne 5./6. 1904 o řízení v záležitostech schvalení provozováren živnostenských, kteréž patrně do prvního dílu již nebylo lze pojati. K onomu návrhu táhne se též obšírnější předmluva, kteráž spisovateli zavdala podnět k některým úvahám politickým a k vyložení stanoviska, kteréž byl zaujal v záležitosti sezemštění pojišťovací společnosti »Slavie«.

O meritorním obsahu opravných návrhů spisovatelových jest velice nesnadno stručně referovati, jelikož návrhy ty jsou velmi obsáhlé, aniž by však s druhé strany z nich vyzíral jednotný princip positivní. Jen v negativném směru možno vytknouti, že pan spisovatel jest rozhodným odpůrcem spolupůsobení laických živlů ve správě politické, nedůvěřuje v jich nestrannost; mimo to tvrdí, že velice na omylu jsou ti, kteří se domnívají, že v samosprávě podána jest záruka lepšího a rychlejšího vyřízení záležitostí, nežli ve správě zeměpanské. Jsme toho daleci, zneuznati vady, které sebou přináší spolupůsobení laiků odborně nevzdělaných při řešení otázek právnických, kteréžto vady nám instituce porotních soudů denně makavě ad oculos demonstruje — na úkor právního citu obecenstva vzdělaného; majíce však na paměti, že jedna část správy veřejné již nyní zcela neodborníkům vydána jest v šanc, můžeme právem se tázati, zda nebylo by lépe, dopřáti některým důvěrníkům z občanstva spolupůsobení ve správě zeměpanské proti tomu, že by s druhé strany obmezena byla dosavadní autonomní správa na záležitosti logicky (a nikoliv dle čl. V. zákl. prav. o zříz. obecním) v samostatný obor obcí náležející. Vždyť by to byla jediná cesta, kterou bychom

mohli dojíti odstranění dualismu ve správě, na kterou s mnohých stran již důvodem bylo touženo.

Tato nechuť p. spisovatele k samosprávě jest as také příčinou, pro kterou jeho reformní návrhy obmezují se na řízení před zeměpanskými úřady správními. Autonomní faktory pak prý již si pospíší, by takové opravené řízení zavedly též pro obor svůj.

Pokud se týče organisace zeměpanských úřadů správních, nepřimlouvá se sice p. spisovatel za radikální změnu organisace dosavádní, avšak jeho návrhy, kdyby jich provésti bylo lze, způsobily by přec dosti značné převraty. Jádro jich spočívá v tom, že má býti odděleno konání spravedlnosti v oboru práva veřejného od vlastních funkcí správních; pro ono mají sice zůstati dosavadní úřady správní, avšak orgány, zabývající se jím, mají býti opatřeny garanciemi nezávislosti a aspoň částečně (při místodržitelství v poměru 1 : 3) zastoupeny osobami, k úřadu soudcovskému kvalifikovanými. První instancí správního soudnictví má býti okresní hejtmanství, druhou místodržitelství a třetí správní dvůr soudní, jenž by pak ovšem nesměl býti jako posud pouhou instancí kassační. Při tom není s dostatek vysvětleno, zdali ony správní soudy první a druhé instance mají býti organisovány jako úřady samostatné, neb zdali toliko pro záležitosti správního soudnictví má platiti zvláštní řízení; zdá se spíše, že p. spisovatel měl na zřeteli jakési osobní spojení správního soudu s úřadem správním as po způsobu bývalých smíšených úřadů okresních, poněvadž navrhuje (str. 313), by ve vyřízeních bylo vždy zřejmě uvedeno, zdali rozhodl úřad správní jako takový, neb zdali rozhodl jako soud správní.

Aby o návrzích takových byla možnou vážná diskusse, musilo by předkem býti jasno, co jest spornou záležitostí správní, ke kompetenci správních soudů náležející? Však právě o tom neposkytují nám vývody p. spisovatelovy poučení; zejména nevíme, zda mají býti (jak tomu jest na př. v Bádensku) záležitosti správního soudnictví v zákoně vypočtěny taxativně (dle t. zv. principu enumeračního), neb jaký jiný princip v příčině té má dojíti platnosti. Z výkladů na str. 323 zdá se vyplývati, že řízení sporné má býti podmíněno kollisí zájmů jednotlivců mezi sebou (nikoliv již kollisí zájmu jednotlivce se zájmem veřejným). Pak ale zajisté nejdůležitější případy by byly z oboru správního soudnictví vyloučeny, nehledíc ani k tomu, že nelze nikdy napřed s určitostí posouditi, zdali kollise druhu onoho bude předmětem úředního jednání, kdežto přece kompetence pro jednotlivé případy hned z předu jasně musí býti upravena.

Velkou vadu shledává p. spisovatel též v platnosti t. zv. osobního principu ve správě; kterak však v příčině té zjednati nápravu oproti platné soustavě zodpovědnosti ministerské, není s dostatek vysvětleno. Praví-li se zvláště, že odpor organisace kollegialní s principem této zodpovědnosti jest toliko »zdánlivý«, tož vyznáváme upřímně, že tu shledáváme odpor nikoliv zdánlivý, nýbrž skutečný.

Také v tom směru postrádáme jasnosti, kterak si myslí p. spisovatel garancie neodvislosti orgánů, konajících správní soudnictví, které na str. 314 důrazně požaduje. Zabývá-li se některý úřadník (jak tomu jest při

správním dvoru soudním) výhradně správním soudnictvím, rozumíme ovšem požadavku nesesaditelnosti jeho; když ale při okr. hejtmanství a při místodržitelství tentýž úředník vedle toho též ještě obstarává jiné funkce správní, nemůže přec býti v tomto směru ad nutum amovibilis, v onom nikoliv.

Výtky, které činí p. spisovatel dosavádnímu řízení správnímu samému, jsou z velké části odůvodněny a jest v tomto směru nedostatečnost nynějších předpisů vůbec uznána. Přes to však zdá se nám, že i v tom směru p. spisovatel někdy přestřeluje. Tvrdí-li se na př. na str. 293, že v řízení správním se zastupování advokáty více méně toliko trpí, tož jest jednoduše věcí příslušných zástupců, by práva svého zastupovacího ve smyslu § 8 adv. řádu náležitým spůsobem hájili, není však třeba zákonodárné opravy aniž stanoviti nucené zastupování stran advokáty v řízení správním. Touží-li se dále na str. 282 na to, že ve věcech vodních není podnikateli uložena povinnost, označiti všechny strany zúčastněné v řízení, tož přehlíží se důležitý rozdíl mezi řízením ediktalním a řízením zkráceným, jakož i právní důslednosti, k tomuto rozdílu se pojící. Nedobře lze rozuměti výkladům o významu rei judicatae na str. 331 a 332, kdež se navrhuje, by právoplatné rozhodnutí musilo dle okolností ustoupiti zájmům veřejným, však toliko proti náhradě. Když by však res judicata oproti veřejnému zájmu neplatila, z jakého pak důvodu mohla by se poskytnouti náhrada?

Návrhy na opravu policejního řízení trestního jsou po našem soudu polovičatostí. *Lienbacher*, jehož si p. spisovatel právem velice váží, uhodil na strunu pravou svým návrhem, by všechny policejní věci trestní (třeba vyjímaje řízení mandátní) byly přikázany řádným soudům. Námitku, kterou proti tomu činí p. spisovatel s hlediska, že prý soudcové práva správního s dostatek neovládají, slýchali jsme sice již často, ona však zajisté nemá platnosti oproti mladší generaci právnické, v duchu nynějšího studijního řádu vychované.

Pražák.

Politické hospodářství.

Dr. *Josef Drachovský. Principy kontroly státního hospodářství v Rakousku* (Státovědecké řady »Knihovny Sborníku věd právních a státních«, č. IV. — Praha 1904).

Tímto spisem nadaného a neunavného autora dostalo se našemu písemnictví první, na vědeckém základě zbudované monografie z oboru, který sice vystupuje formálně pode jménem samostatné discipliny, t. zv. státního účetnictví, ale vskutku ani nemůže býti pouhým výkladem účtové a pokladničné techniky veřejných hospodářství, nýbrž pro nezbytnou souvislost všech příslušných zařízení a postupů s celým ústrojím práva finančního také venkoncem o toto se opírati musí. Jen tak stávají se možnými vyšší hlediště a kriticky soustavný výklad

Jsa pro svou práci vypraven potřebnou znalostí nejen rakouského finančního práva, nýbrž i vědy národohospodářské, mohl spisovatel dáti své